

Baka István

Villámzárak csattogása

Azokban a régi szép időkben, amikor Lenin képét csak azért akasztották le a falról, mert összeszarták a legyek (bocsánat, tévedtem, az Ferenc József volt a Szejkben – de nem mindegy?); tehát azok a régi szép időkben – alig néhány éve – időnként megésett, hogy az egypártot képviselő kultúrpolitikusok némelyike „baráti” beszélgetésbe elegedett velem, s ilyenkor résen kellett lennem, mint a jó cserkésznek. Mert ő így gondolkodott: én tudom, hogy te tudod, hogy én nem azt mondom, amit gondolok, hanem azt, amit gondolnom kell, de azt úgy mondom, hogy te tudd, hogy én mit gondolok valójában, s ezért neked erre úgy kell válaszolnod, hogy én is tudjam, hogy te sem azt mondogd, amit gondolsz, hanem azt amiről azt hiszed, hogy én azt hiszem, hogy neked ezt kell gondolnod a mi elvárásaink szerint, tekintetbe véve azt is, hogy én csak hivatalból vagyok „mi”, amúgy én is „én” vagyok, mint te, aki úgy beszélsz, mintha a „ti” nevetekben hallgatnád el, amit gondolsz, illetve gondoltok valójában... Erre az ember ha vette a lapot, hasonlóképpen fonta a körmét, s ebből aztán kialakulhatott az a párbeszéd, amit akkoriban közmegegyezésen alapuló kultúr-, (gazdasági, stb.) politikának neveztek. Beszélgetőpartnerem csak akkor jött zavarba, ha valóban azt mondtam, amit gondolok, mert akkor azt hitte, hogy ezt azért mondom, mert ezzel egy még titkoltabb gondolatomat akarom elrejtetni, vagy egyszerűen hülye vagyok (s talán nem is tévedett sokat).

Az ilyen párbeszédekről nekem egy ötvenes évekbeli kuplé jutott eszembe. Pontos szövegére nem emlékszem, de a lényegére igen. Eszerint bíróság elé citálnak egy férfit, mert felpofozta a villamoson mellette utazó nőt. Miért tette? Hát mert, amikor a nő felszállt és jegyet akart váltani, elővette a táskáját, a táskán lehúzta a cipzárt, kiemelte belőle a retiküljét, lehúzta rajta a cipzárt,

kivette a pénzt, amin – hál’Istennek – nem volt cipzár, fizetett, eltette a jegyet, majd visszahúzta a tárcán a cipzárt, visszatette a retikülbe, visszahúzta rajta a cipzárt, betette a táskába, és visszahúzta a táskán is a cipzárt. De aztán észébe jutott, hogy nem számolta meg a viszájórót, ezért fogta ismét a táskáját, lehúzta-kivette-lehúzta-kivette-lehúzta-kivette-megszámolta-visszatette-visszahúzta-betette-visszahúzta-betette-visszahúzta-eltette. Majd jött az ellenőr... De ezt már nem bírta tovább a kuplé lírai hőse, és egy akkora, de akkora pofont kevert le!...

Csak évekkel később jöttem rá, hogy a gügyére vett szöveg mélyén a „kor”-hoz szóló üzenet lapul: ilyen cip-, magyarul villámzárlehozogató-visszahozogató módszerrel társalogtunk mi az aranyfestékkel bevont gipsz felszabadulási emlékművek és a légszarus Lenin-képek idején – no, nem egymással, hanem azokkal, és azok mivelünk.

Hát most? Amikor mindannyian mi vagyunk, még azok is, ha idejében színt (egyet háromra) váltottak? Azért most se könnyű! Mert – ha én leülök veled beszélgetni, aki MDF-es, SZDSZ-es, Fideszes, MSZP-s, illetve kereszténydemokrata, kiszagda, szocdem. stb. vagy, akkor én, aki szocdem., kiszagda, kereszténydemokrata, MSZP-s, Fideszes, SZDSZ-es, MDF-es, stb., stb. vagyok (megjegyzés: e sorok írója e téren aszkéta, illetve poligám), akkor úgy kell veled beszélnem, hogy ne érezd, mennyire utálok a te pártvezéredet meg az egész pártodat, különben te is – érvek helyett – azt éreztetnéd velem, mennyire utálok az én pártomat és annak vezérét, sőt: ha te is független vagy, én is független vagyok, még jobban kell vigyáznunk, mert korántsem biztos, hogy ugyanattól vagyunk függetlenek (egyikünk a kormánykoalíciótól, másikunk az ún. ellenzéktől, azaz a tegnapi ellenzék ma, illetve holnap kormányzó pártjaitól), s ezért – ha csak teljesen „egymás közt”, azaz egymás „pártján” nem vagyunk – nem is tudunk mit mondani egymásnak. Csak húzogatjuk a nemzeti érzelműeknek villám-, kozmopolitáknak cipzárakat: le-vissza, vissza-le, amíg egyszer csak azt vesszük észre, hogy már akaratlanul mindegyiket lehúztuk: villámzáraink nemcsak a gondolatainkat rejtő táskákon, retikülökön csattogtak végig, hanem alsóbb régiókon is, és végül ott állunk a világ szeme előtt – ÜRES TÁRCÁVAL, LEGATYÁSODVA.